

Centraal Planbureau

Werkplan 2022

Terugblik 2021

Speerpunten 2022

Voorwoord

2021 was ook voor het CPB een spannend jaar. De combinatie van thuiswerken met een aantal belangrijke werkzaamheden voor het bureau zoals de doorrekening van verkiezingsprogramma's 'Keuzes in Kaart' (KiK) en onze werkzaamheden voor het Nationaal Groeifonds is verrassend goed gegaan. Er was relatief weinig tijd voor de doorrekeningen (bij KiK aanzienlijk minder dan voorgaande edities) en ook uitval van medewerkers had de processen in de war kunnen gooien. Verder was het voor velen, inclusief mijzelf, een nieuwe klus. Maar het is gelukt. Het bureau en, belangrijker nog, onze afnemers kijken tevreden terug op de resultaten.

Dit jaar stond verder in het teken van vernieuwingen. Zo denken we volop na hoe een volgende 'Keuzes in Kaart' eruit zou moeten zien, maar ook de publicaties van onze ramingen en onze modellen houden we momenteel tegen het licht. Door kritisch naar de eigen producten te blijven kijken, hopen we ook de komende jaren kwalitatief goed en maatschappelijke relevant werk te kunnen leveren. De visitatie die begin volgend jaar op verzoek van ons toezichthoudende orgaan, de CPC, zal worden gestart kan ons daar verder bij helpen.

Tegelijk zijn er altijd ad-hocvragen die op het CPB afkomen. Zo kwam er een aanvraag voor een tegenbegroting naast andere verzoeken voor doorrekeningen van politieke partijen. De Eerste en Tweede Kamer hebben een aantal malen in moties gevraagd om een bijdrage van het CPB in het analyseren van sociaaleconomische vraagstukken. En ook tijdens de kabinetsformatie en bij het doorrekenen van het nieuwe regeerakkoord wordt naar verwachting een beroep gedaan op de capaciteit van het bureau. De beleidskeuzes in het regeerakkoord kunnen vervolgens aanleiding geven tot nieuwe onderzoeksvragen die het CPB (al dan niet op verzoek) zal willen oppakken, zo veel mogelijk in samenwerking met de andere planbureaus.

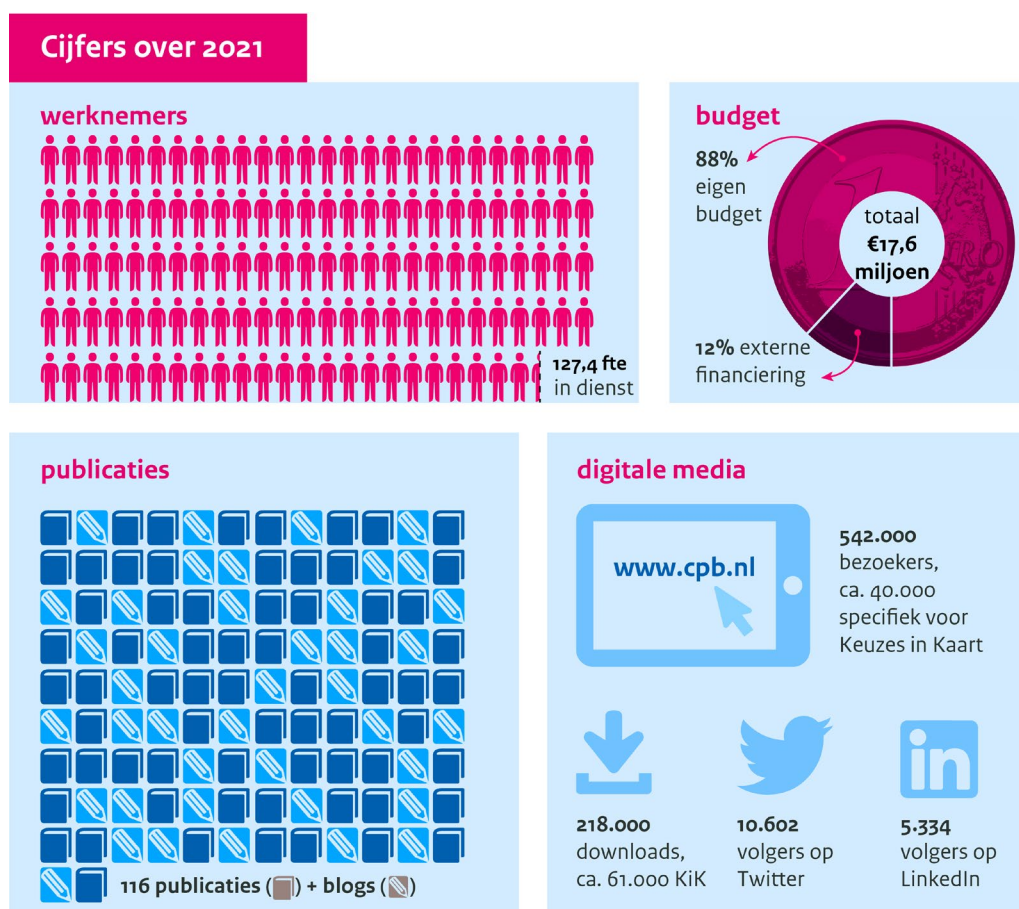
Het bureau heeft dit jaar gebruikt voor een (inhoudelijke) herbezinning: waar willen we ons meerjarig op richten. De uitkomsten hiervan zullen begin volgend jaar landen in een meerjarenprogramma. Dit werkplan geeft een voorschot op onze prioriteiten voor volgend jaar.

Pieter Hasekamp
Directeur Centraal Planbureau

1 Terugblik 2021

Inhoudelijk

Er zijn 116 publicaties, waarvan 42 columns, verschenen in 2021 (t/m 23 november 2021), zie onderstaande infographic. Hieronder wordt een aantal uitgelicht.

stand 23 november 2021

Keuzes in Kaart

De doorrekening van de verkiezingsprogramma's, Keuzes in Kaart (KiK) 2022-2025 is gepubliceerd op 1 maart 2021. Deze keer is van tien partijen (VVD, CDA, D66, GroenLinks, SP, PvdA, ChristenUnie, SGP, DENK en 50PLUS) een overzicht gegeven van de budgettaire en economische gevolgen van de beleidskeuzes. In een tijdsbestek van drie maanden heeft het CPB in totaal 1457 maatregelen doorgerekend. Er is 1 partij minder en 25% meer maatregelen doorgerekend dan bij KiK 2018-2021. Het CPB heeft KiK geëvalueerd, [link](#) (volgt na publicatie). Over het algemeen wordt de publicatie erg gewaardeerd, maar er zijn ook een paar aandachtspunten geformuleerd voor een volgende keer. Het komende jaar wil het CPB nadenken over de opzet van een volgende KiK.

Ramingen

In maart (CEP), juni (kMEV), augustus (cMEV) en op Prinsjesdag (MEV) zijn er ramingen uitgebracht. Naast de basisraming is steeds ook een alternatief scenario, afhankelijk van de ontwikkeling van de coronacrisis, gepresenteerd. Bij elke raming is daarnaast een middellangetermijnverkenning (MLT) gepubliceerd. In 2021 is, conform het voornemen uit het werkplan, het aantal ramingen teruggebracht door het schrappen van de decemberraming.

In juni 2021 is de jaarlijkse Risicorapportage Financiële Markten verschenen. Deze is gemaakt op verzoek van de Tweede Kamer en door de directeur van het CPB toegelicht in een gesprek samen met de president van De Nederlandsche Bank en de voorzitter van de Autoriteit Financiële Markten.

Nationaal Groeifonds

Het CPB maakte begin 2021 op verzoek van de commissie Nationaal Groeifonds een analyse van veertien voorstellen (op de domeinen infrastructuur, innovatie en kennisontwikkeling) die zijn ingediend voor de eerste ronde van het Nationaal Groeifonds. De onafhankelijke analyses vormden de input voor het advies van de commissie aan het kabinet. In november 2021 begon het CPB met het analyseren van voorstellen uit de tweede ronde, die in 2022 door het kabinet behandeld zullen worden.

Coronapublicaties

De COVID-19-pandemie had veel effecten op de samenleving, niet alleen de gezondheid werd geraakt, maar ook de economie. Het CPB heeft sinds de start van de pandemie verschillende publicaties uitgebracht. In 2021 zijn ook een aantal gezamenlijke brieven en presentaties van de planbureaus aan het kabinet verschenen. In september verscheen een economische analyse van het steunbeleid dat in 2020 door de regering gevoerd werd.

CPB Lecture

Dit jaar organiseerde het CPB twee bijeenkomsten met prominente sprekers. In april 2021 gaf Guido Imbens (Stanford University, Nobelprijs voor de Economie 2021) de door de coronapandemie uitgestelde CPB Lecture van 2020. Zijn lezing ging over causaal onderzoek met big data. Mark Kattenberg (CPB) presenteerde een co-referaat over de vraag hoe machine learning verstandig toegepast kan worden bij beleidsonderzoek, [CPB Lecture April 2021 | CPB.nl](#).

David Autor (Massachusetts Institute of Technology) sprak in september 2021 over de toekomst van werk. Hij ging in op de gevolgen van technologische verandering en globalisering voor verschillende groepen in de samenleving en wat dit aan beleidsuitdagingen mee brengt. Egbert Jongen (CPB) hield een co-referaat over de impact van technologische ontwikkeling op de Nederlandse arbeidsmarkt ([link](#)).

Wetenschappelijke publicaties

Ook dit jaar heeft het bureau wetenschappelijke publicaties gerealiseerd in internationaal wetenschappelijk tijdschriften en boeken. Een aantal mooie voorbeelden hiervan zijn H.W. de Boer en E. Jongen in het *Journal of Population Economics*, "Analysing tax-benefit reforms in the Netherlands using structural models and natural experiments"; Van Heuvelen, G. H., Bettendorf, L., & Meijerink, G. in het *International Journal of Industrial Organization*, "Markups in a dual labour market:

the case of the Netherlands.” en Rudy Douven, Minke Remmerswaal, Tobias Vervliet in *Health Economics*, “Payment schemes and treatment responses after a demand shock in mental health care”

Publicaties in de media

Sinds eind 2020 verschijnt op de website van het CPB een wekelijkse blog, waarin aandacht wordt besteed aan recente en toekomstige CPB publicaties, in relatie tot actuele maatschappelijke ontwikkelingen. De directeur van het CPB schrijft daarnaast een maandelijks essay voor Het Financieele Dagblad.

Organisatorisch

Nieuwe CPC

De Centrale Plan Commissie (CPC) van het Centraal Planbureau heeft vanaf 1 september 2021 vier nieuwe leden. De CPC waarborgt de onafhankelijke positie van het CPB en houdt toezicht op de wetenschappelijke kwaliteit en de maatschappelijke relevantie van het werk van het CPB. De nieuwe leden zijn: dr. Sandra Phlippen, prof. dr. Elmer Sterken, drs. Frank Heemskerk en drs. Eefke Smit.

De nieuwe leden zijn benoemd voor een periode van vier jaar. Peter Blom is sinds 1 september 2017 lid van de CPC en wordt de nieuwe voorzitter van de commissie. Van een aantal huidige leden is de aanstelling verlengd met een tweede termijn, dat zijn naast Peter Blom, drs. Frida van den Maagdenberg en prof. dr. Janneke Plantenga.

Organisatorische vernieuwing

Het CPB is dit jaar terug gegaan van 15 naar 10 sectorprogramma's. De programma's Macro-financieel, Financiële markten, Pensioenen, Innovatie en Decentrale overheden zijn als separate eenheden geschrapt; de werkzaamheden zijn deels geland in bestaande programma's en deels terechtgekomen in de nieuwe programma's Kennis en Innovatie en Risico en Regulering. Het programma MKBA en Duurzaamheid is omgevormd tot het programma Klimaat en Milieu. Naast de sectorale programma's heeft het CPB drie nieuwe, sectoroverstijgende programma's gecreëerd op de terreinen Brede Welvaart, Corona en Lange Termijn Verkenningen. Met deze wijzigingen wil het CPB meer focus aanbrengen in de werkzaamheden en die richten op grote maatschappelijke thema's waaraan het CPB een relevante bijdrage kan leveren. Op deze manier wil het bureau ook de versnippering van werkzaamheden tegengaan en achtervang beter organiseren. Tevens is het aantal stafafdelingen teruggebracht van drie naar twee afdelingen. Er is daarbij geïnvesteerd in een nieuw cluster Informatiebeveiliging en het cluster HR is uitgebreid. Dat laatste was nodig om een aantal HR-vraagstukken zoals een herijking van de personeelscyclus, doorgroeimogelijkheden binnen het CPB en diversiteit met prioriteit te kunnen oppakken.

2 Speerpunten 2022

Prioritering

Voor alle programma's zijn in 2021 position papers opgesteld die de inhoudelijke prioriteiten van de programma's voor de komende jaren beschrijven. Inhoudelijk is daarbij enerzijds gekeken naar de grote maatschappelijke trends en opgaves: demografie (vergrijzing en migratie); digitalisering en innovatie, (de-)globalisering en Europese integratie; divergentie en ongelijkheid; duurzaamheid. Anderzijds is gekeken naar de aanwezige expertise bij het CPB en de rol die het bureau, in samenwerking met de andere planbureaus, kan spelen bij het beantwoorden van onderzoeksvragen. Voor alle sectorale programma's is daarbij ook gekeken naar een evenwichtige verhouding tussen onderzoek en ander werk, zoals ramingen en doorrekeningen met het oog op vruchtbare kruisbestuiving tussen de activiteiten. Een uitgebreide consultering met externen heeft mede als grondslag voor de position papers gediend. Begin 2022 landen deze inzichten in een meerjarenprogramma.

Visitatie

Voor iedere organisatie is het belangrijk om het eigen werk te laten beoordelen, de goede en verbeterpunten in kaart te brengen en te leren voor de jaren die komen. Volgens de 'Aanwijzingen op de Planbureaus' moet er periodiek een systematische evaluatie van ieder planbureau plaatsvinden. Die eerstvolgende visitatie zal plaatsvinden in het voorjaar van 2022. Hierbij wordt gekeken naar de beleids- en maatschappelijke relevantie, wetenschappelijke kwaliteit en toekomstbestendigheid. Het CPB beschouwt dit als een belangrijk moment om te toetsen waar het bureau staat en voor de keuzes die het bureau zal maken richting de toekomst. Het organiseren van een visitatie is een taak van het onafhankelijke externe adviesorgaan van het CPB, de Centrale Plancommissie (CPC). Zij heeft daarvoor een onafhankelijke visitatiecommissie samengesteld die in februari start met de visitatie¹. Het CPB schrijft een zelfevaluatie die dient als input voor de visitatie.

Werkprogramma

Voor komend jaar staan de volgende werkzaamheden in de planning:

Ramingen en doorrekeningen van beleid

Zoals elk jaar besteedt het CPB veel tijd aan reguliere ramingen en de doorrekeningen van beleid. Daarbij zal ook gekeken worden naar verdelingsaspecten. In de ramingen zal minder nadruk komen te liggen op koopkrachtcijfers. Het CPB zal het komende jaar gebruiken om na te denken over de ramingencyclus en de invulling van de publicaties, inclusief een heroverweging van de juniraming.

Macro-economische ontwikkeling

Naast het produceren van een kwalitatief goede raming zetten we in op het economische verhaal achter de raming. Zo willen we graag meer zicht geven op de volatiliteit van de investeringen en consumptie, op inflatie en lonen op de arbeidsmarkt en de vraagzijde van de economie. In 2022 worden concreet de volgende vraagstukken opgepakt:

¹ De leden van de visitatiecommissie zijn: Paul Schnabel (voorzitter), Harry Garretsen, Wimar Bolhuis, Simone Boitelle, Gita Salden en Hylke Vandenbussche.

- De variatie van begrotingsmultiplieurs over de conjunctuurcyclus en de betekenis voor effecten van overheidsbeleid
- De relatie tussen productiviteit en immateriële investeringen zoals software, databases, clouddiensten en R&D. Deze investeringen worden steeds belangrijker voor het verdienvermogen van de Nederlandse economie.

Ook starten we een aantal verkennende onderzoeken op naar:

- De rol van innovatie voor het verdienvermogen van de economie op lange termijn
- De interactie tussen ongelijkheid en de macro-economie

Corona

Het sectoroverstijgende programma Corona richt zich in 2022 op onderzoek naar de gevolgen van de coronacrisis voor de Nederlandse economie. Specifieke aandacht gaat uit naar:

- Een analyse van de economische kosten van de coronacrisis
- De potentiële economische impact van verschillende coronascenario's
- Gevolgen van de coronacrisis en het steunbeleid voor de bedrijvendynamiek en de productiviteit

Modellentraject

Modellen vormen de basis voor ramingen, doorrekeningen en kwantitatieve analyses en omvatten daarmee een belangrijk deel van het intellectuele kapitaal van het CPB. De komende jaren wil het CPB fors in de eigen modellen investeren, zodat het ook in de toekomst hoge kwaliteit kan blijven leveren en de organisatie zich transparant kan verantwoorden voor het werk dat het doet. Binnen het CPB is een kwartiermaker aan de slag gegaan om het onderhoud, de ontwikkeling en de verantwoording van de modellen te coördineren. Dit traject zal in 2022 worden uitgebreid.

Begrotingsbeleid

Het CPB kijkt naar nieuwe ankers voor het begrotingsbeleid: wat zijn richtpunten voor verstandig begrotingsbeleid, post-corona en in een omgeving van lage rente? Deelonderwerpen daarbij zijn:

- Cyclischeit van begrotingsbeleid
- Publieke investeringen in de begrotingsregels
- Heroriëntatie op het houdbaarheidsbegrip, waarbij zowel financiële houdbaarheid (debt sustainability) wordt geanalyseerd, als wordt verkend hoe aspecten van brede welvaart beter kunnen worden geïncorporeerd in de analyse van de intergenerationele verdeling van lasten.

Belastingen

Het CPB richt zich hierbij op:

- Een brede analyse van het belastingstelsel, met aandacht voor onder meer vereenvoudiging, stabiliteit en samenhang. Onderdeel hiervan is een totaalbeeld van de herverdeling via belastingen en overheidsuitgaven.
- Koopkracht en inkomensverdeling, bij ramingen en doorrekeningen van beleid, met bijzondere aandacht voor de inkomenseffecten van de coronacrisis en de verdelingseffecten van klimaatbeleid.
- De werkgelegenheidseffecten van het belastingstelsel, waaronder onderzoek naar effecten aan de onderkant van de arbeidsmarkt.
- Vermogensverdeling, belastingen op vermogen en de samenstelling van bedrijfsvermogens.

Brede Welvaart

Het CPB ontwikkelt samen met SCP en PBL een kernset indicatoren brede welvaart ten behoeve van de begrotingscyclus. Dit is een ontwikkeltraject van enkele jaren. We streven naar een product waarin de planbureaus vanuit hun gemeenschappelijke expertise laten zien welke thema's essentieel zijn om mee te nemen bij de maatschappelijke kosten-baten afwegingen van 'grote' beleidskeuzes.

Internationaal

Op internationaal terrein levert het CPB de maandelijkse updates van de wereldhandelsmonitor. Het CPB participeert in het Europese netwerk van Independent Fiscal Institutes en is de National Productivity Board voor Nederland. NPB's zijn onder meer verantwoordelijk voor de analyse van ontwikkelingen in productiviteit en concurrentievermogen in de betreffende Europese lidstaat. Verder doen we onderzoek naar:

- Internationale waardeketens en (de-)globalisering.
- Financiële verwevenheid en kwetsbaarheden van de EMU

Zorg

Op dit terrein verricht het CPB onderzoek naar:

- De rol van bekostiging in de zorg.
- Voorspellen van korte- en langetermijnzorgkosten (zorgprofielen) op individueel niveau (samen met het datascience team)
- De relatie tussen bestaanszekerheid en gezondheidszorg. Hieronder valt het onderzoek naar schulden en zorg en verhoging AOW leeftijd en zorguitgaven

Risico en Regulering

Op dit terrein doet het CPB onderzoek naar:

- Het functioneren van de woningmarkt en dan met name de aansluiting tussen koop en huur.
- De stapeling van (onverzekerde) risico's bij huishoudens
- De vraag of de netwerkbedrijven wel de juiste prikkels hebben om (tijdig) te investeren in de energienetwerken
- De rol van de overheid bij de financiering van projecten, waaronder het Nationaal Groeifonds, Invest-NL en duurzame energie.

Data Science Team

Vragen die hier aan bod komen zijn:

- Hoe kunnen we voorkomen dat voorspellende algoritmen ongewenste patronen in de data versterken?
- Kan *machine learning* gebruikt worden om op individueel niveau oorzakelijke verbanden vast te stellen?
- Welke competenties vragen werkgevers in vacatureteksten? Met behulp van tekst- en data-analyse willen we een beschrijving geven van verschillen tussen sectoren en ontwikkelingen over de tijd.

Het Data Science Team zal het komend jaar gebruiken om het team om te vormen tot een sectoroverstijgend programma.

Gebouwde Omgeving

- Het CPB besteedt aandacht aan de verschillen op de woningmarkt, wie heeft toegang tot welke onderdelen van de woningmarkt en hoe is woonruimte verdeeld.
- Het CPB onderzoekt de effecten van integrale gebiedsontwikkeling voor infrastructuur en woningbouw en verwerkt nieuwe inzichten in de methodiek voor MKBA's. Hierbij is expliciet aandacht voor brede welvaartseffecten zoals de effecten op de leefbaarheid van de omgeving.

Klimaat en milieu

Veel klimaatbeleid onderzoek richt zich op (verdeling van) de kosten van maatregelen op de korte termijn. Daarnaast willen we meer zicht bieden op de baten en voorkoming van kosten die klimaatmaatregelen bieden op de langere termijn.

- Het CPB onderzoekt empirisch wat het effect van een CO₂-beprijzing is op de prestaties van bedrijven in de industrie. Hiertoe maken we gebruik van een grootschalige wereldwijde database van 350.000 bedrijven uit 40 landen (o.a. Nederland) in 15 sectoren tussen 2005 en 2015.
- Het CPB geeft een economische beschouwing op het EU-beleidspakket 'Fit for 55' voor het bereiken van de EU-klimaatstreefdoel voor 2030 op weg naar klimaatneutraliteit.
- Het CPB werkt aan het uitbreiden van koopkrachtberekeningen voor huishoudens in MiMoSi ten behoeve van toekomstig klimaatbeleid. Als eerste wordt er gewerkt aan energiegebruik.

Arbeidsmarkt en sociale zekerheid

Het CPB maakt ramingen en scenario's en doet onderzoek naar structurele veranderingen op de arbeidsmarkt en de rol van beleid. Daarbij wordt onder andere gekeken naar:

- Het beleid gericht op de onderkant van de arbeidsmarkt, inclusief de brede baten van werk
- Veranderingen in de vraag naar arbeid
- Ongelijkheid op de arbeidsmarkt, mede vanuit een levensloopperspectief
- De kosten en baten van de sociale zekerheid, voor werknemers en zelfstandigen
- De effecten van het steunbeleid op de arbeidsmarkt

Kennis en Innovatie

Op het terrein van kennis en innovatie identificeert het CPB de volgende drie belangrijke onderzoeksthema's:

- Ontwikkeling van een kernindicator menselijk kapitaal
- De rol van innovatie voor (brede) welvaart op lange termijn
- Kwaliteit en kansgelijkheid in het onderwijs

Daarnaast zal een aantal reeds gestarte onderzoeken worden afgerond:

- Stapelen in het voortgezet onderwijs
- De waarde van internationaal vergelijkend peilingsonderzoek in het onderwijs
- Ongelijkheid in schooladviezen
- Niet-gebruik van de studiefinanciering in het mbo
- Effecten Rubiconbeurs op academische prestaties

Langetermijnverkenning

De komende jaren zet het CPB ook extra in op een aantal brede thema's. Een daarvan is een nieuwe langetermijnverkenning. Het CPB heeft een lange traditie in dergelijke toekomstverkenningen. Centraal zal de vraag staan hoe de Nederlandse maatschappij over een aantal decennia er uit ziet. De

grote maatschappelijke trends van deze tijd, zoals demografische veranderingen, globalisering, technologische vooruitgang en het omgaan met klimaatverandering stellen onze maatschappij voor grote uitdagingen en zullen bestaande instituties onder druk zetten.